

Pavel Štěpán (Praha)

HYDRONYMUM *Labe* A JEHO DERIVAČNÍ POTENCIÁL V TOPONYMII ČECH¹⁾

THE HYDRONYM *Labe* AND ITS DERIVATIONAL POTENTIAL IN THE TOPONYMY OF BOHEMIA

The paper is focused on the specificity of the hydronym *Labe* in Czech toponymical system, investigating especially its role in derivation of toponyms (most often anoikononyms), but also its occurrence in prepositional and multiple-word names. It becomes obvious that the use of this hydronym in creation of toponyms differs substantially from other hydronyms, whose use is very limited. The toponyms referring to other rivers most often derive from the common nouns *řeka* 'river' or *voda* 'water' (only rarely from the particular hydronym), whereas these common nouns never refer to the river *Labe* in Czech toponymy. Furthermore, some affixes used for deriving toponyms from the hydronym *Labe* are otherwise not used for the creation of toponyms from toponymical bases. These findings result into the conclusion that the hydronym *Labe* functions similarly to a common noun in the Czech toponymical system.

Keywords

onomastics, hydronyms, toponyms, *Labe*, Czech toponymical system

0. Obvyklým východiskem analýzy struktury lexikálních jednotek vystupujících v toponymech (především pak anoikonymech) jsou jednotlivé formanty, které bývají zkoumány z hlediska svých funkcí a spojitelnosti s různými základy. Pozoruhodná zjištění však může v některých případech přinést i postup opačný, který představuje analýza derivačního potenciálu vybraných základů a jejich spojitelnosti s jednotlivými formanty.

Jako názorný příklad tohoto postupu nám poslouží analýza derivačního potenciálu hydronyma *Labe*. Pokusíme se mimo jiné ukázat, že postavení tohoto hydronyma je v českém toponymickém (zvláště pak anoikonymickém) systému velmi specifické a výrazně se odlišuje od ostatních hydronym (a toponym vůbec). V závěru příspěvku budou proto překročeny hranice „slovotvorby“: kromě strukturní analýzy jednotlivých lexikálních jednotek přítomných v toponymech bude pozornost věnována i struktuře (a motivaci) celých (víceslovných) jmen.

1. Jednotlivé formanty

V této části příspěvku se zaměříme na derivační potenciál sledovaného hydronymického základu. Zkoumána budou především toponyma, která odrážejí polohu po-

¹⁾ Příspěvek vznikl v rámci grantu GA ČR č. P406/12/P600 a s podporou RVO: 68378092.

jmenovaných objektů vzhledem k řece Labi, případně označují říční ramena nebo bývalá labská koryta. Upozornit je však třeba i na toponyma, v nichž je základ *Lab-* užit metaforicky;²⁾ svou funkcí připomíná hydronymický termín (vztahuje se k vodním korytům, místům častých povodní apod. v lokalitách značně vzdálených od řeky Labe). Materiálové východisko představuje především Abecední generální katalog pomístních jmen z území Čech, uložený v oddělení onomastiky Ústavu pro jazyk český AV ČR, v. v. i. Tento katalog zahrnuje kromě anoikonym i jména místních částí, která vzhledem k charakteru pojmenovaných objektů patří mezi místní jména, avšak formálně i motivačně mají blízko ke jménům pomístním.

1.1 Sufixální tvoření

Není nikterak překvapivé, že v rámci sufixace se ke sledované bázi nejčastěji připojuje adjektivní formant *-ský*. Adjektivum *labský* se vyskytuje ve dvanácti anoikonymech.³⁾ Jednotlivá anoikonyma označují pozemky v blízkosti řeky Labe (např. *Labská*, *Labská paseka*, *Labský pruh*, *Labské Červánky*, *Labské doly*), komunikace vedoucí k Labi a mosty vedoucí přes Labe (*Labská pěšina*, *Labský most*), potoky vlévající se do Labe a náhony napájené vodou z této řeky (*Labská*, *Malý labský náhon* aj.). V jednom případě o přímém vztahu k řece Labi nelze uvažovat, neboť daná lokalita je od Labe značně vzdálena: pojmenování lesa *Labské doly* v Týništi nad Orlicí a sousední *Lípě nad Orlicí* je patrně metaforické.⁴⁾

Jako velmi pozoruhodná se jeví spojitelnost hydronymického základu *Lab-* s formantem *-iště*, který se jinak v toponymii (zvláště pak anoikonymii) k toponymickým základům nepřipojuje (v anoikonymickém materiálu z území Čech nebyl dosud identifikován žádný další takový případ). Pomístní jméno *Labiště* označuje louku v Trnové na Pardubicku v místech bývalého labského řečiště vymletého velkou vodou, dále pak patří rovněž pozemku u labského řečiště ve Skalici na Královéhradecku. Pojmenování *Staré Labiště* se pak vztahuje k bývalému labskému řečišti ve Starém Hradišti na Pardubicku.

Zřetelně deminutivní funkci plní formant *-ičko* v anoikonymu *U Labička* v Nučnickách na Litoměřicku. Z nepřiliš jasných údajů v soupisu pomístních jmen lze

²⁾ Motivace přenosu hydronyma *Labe* mohla být patrně i ironická. Jak uvádí A. Profous (Místní jména v Čechách II, Praha 1949, s. 472), Dubský potok (malý potůček vlévající se u Malé Skály do Jizery) „se dříve jmenoval Labe nejspíše ironickou nadsázkou podle hlavní řeky naší vlasti“; název potoka *Labe* byl přenesen na ves (dnes místní část obce Malá Skála) ležící podél něj.

³⁾ Oikonyma v tomto případě ponecháváme stranou; uvedme pouze, že adjektivum *labský* je přítomno v místních jménech *Labská* (u Špindlerova Mlýna), *Labská Stráň* (u Děčína) a *Labské Chrčice* (u Chlumce nad Cidlinou).

⁴⁾ Soupis pomístních jmen pro Lípu nad Orlicí uvádí zcela nepravděpodobnou lidovou

vysoudit, že se dané jméno vztahuje k objektu (patrně pozemku) nacházejícímu se v blízkosti pozůstatku bývalého labského koryta. Metaforické pojmenování *Labíčko* (zaznamenané v podobě *Labičko* s nářečním krácením *-í- > -i-*) patří potoku protékajícímu od Sloupnice k Českým Heřmanicím na Litomyšlsku (na současných mapách⁵⁾ je tento vodní tok uváděn jako Sloupnický potok).

S formantem *-ina* se setkáváme v anoikonymu *Stará Labina*, které označuje bývalé labské koryto v katastru města Nymburka. Formant *-ice* je doložen v pomístních jménech *Faltova Labice* (Vysoká nad Labem na Pardubicku) a *Machkova Labice* (Pražské Předměstí – součást Hradce Králové, vzdálená od Vysoké nad Labem cca 5 km). První uvedené anoikonymum patří podle soupisu pomístních jmen močálovitému ostrůvku v bývalém labském řečišti, druhé pak slepému ramenu řeky Labe.

Specifický formant *-anda*⁶⁾ se vyskytuje v názvu uličky *Labanda* v Kostelci nad Labem. Jde o uličku vedoucí k Labi, jejíž paralelní pojmenování je *Labská ulička*.⁷⁾

Následuje několik formantů vyskytujících se výhradně v toponymech, v nichž je základ *Lab-* užit **metaforicky**. Daná pojmenování nemají přímý vztah k řece Labi. Obvykle u nich lze spatřovat jistou souvislost s vodou, motivace některých těchto jmen však není zcela jednoznačná.

Lexikální jednotka *Labka*, přítomná v názvu luk a rybníka *V Labkách* v Cholunné na Počátecku, byla utvořena pomocí formantu *-ka*. S nepřiliš produktivním formantem *-eč*⁸⁾ se setkáváme v pozemkových jménech *Labeč* a *V Labči* ve Lkáni a Klapém na Libochovicku. Šlo o vlhké pozemky, přes které dle soupisu pomístních jmen pro obec Klapý „tekla v mokrých letech za oráčem v brázdě voda jako v Labi“. Neproduktivní je i formant *-čina*, jehož pomocí bylo utvořeno pojmenování *Labčina* v Košetících na

etymologii, podle níž „jsou to bývalé lapské doly, kde byla lapána zvěř“.

⁵⁾ Srov. např. <http://www.mapy.cz/>, cit. 2013-08-28.

⁶⁾ K využití tohoto sufixu v toponymii Čech, otázkám jeho expresivity i jeho teritoriálnímu rozšíření srov. P. Štěpán, Suffixy *-nda* a *-anda* v toponymii Čech, *Acta onomastica* 51–52, 2001, s. 203–215.

⁷⁾ Pro úplnost je třeba uvést, že od hydronyma *Labe* bylo pravděpodobně utvořeno i oikonymum *Labětín*, patřící obci ležící u Labe západně od Přelouče. Jak uvádí A. Profous (o. c. v pozn. 2, s. 473), vzhledem k tomu, že osobní jméno **Labata* není doloženo, „velice se podobá pravdě, že bylo jm. L. utvořeno ze jm. Labe podle m. jmen Holetín, Hroznětín, Chlumětín a p.“

⁸⁾ K jeho využití v anoikonymii Čech srov. P. Štěpán, Některé periferní sufixy v anoikonymii Čech. In: J. Hladký – I. Valentová (eds.), *Lexika slovenskej onymie. Zborník materiálů z 17. slovenskej onomastickej konferencie, Trnava 12.–14. 9. 2007, Bratislava 2010*, s. 189–191.

Dolnokralovicku, vztahující se k pozemkům, jimiž protékalo dřívější koryto potoka, než byl potok sveden do koryta nového.

1.2 Prefixální, prefixálně-konverzní a prefixálně-sufixální tvoření

Pokud jde o tvoření toponym pomocí prefixů, zcela ojediněle se u sledovaného základu setkáváme s čistým prefixálním tvořením (a). Obvyklejší je tvoření prefixálně-konverzní (b), nejčastěji je pak doloženo tvoření prefixálně-sufixální (c).

(a) Při čistě prefixálním tvoření dochází ve sledovaných případech k odsunutí koncovky *-e* přítomné v základovém lexému *Labe*, případně k její substituci koncovkou *-a*. Lexikální jednotky *Podlab* (pomístní jméno *Podlab* patří poli v Křivenicích na Mělnicku, nazvanému podle polohy u Labe; patrně se nacházelo pod labskou hrází) a *Polab* (*Malá Polab* a *Velká Polab* jsou pozemky u Labe ve Staré Boleslavi) a *Polaba* (anoikononym *Polaba* patří travnatému břehu Labe v Mlékojedech na Litoměřicku) vznikly z předložkových spojení *pod Labem* a *po Labi*.

(b) K předložkovým spojení *po Labi*, *pod Labem* a *za Labem* se připojil formant *-í*; utvořena tak byla propria *Polabí*, *Podlabí* a *Zálabí*, které se poměrně často vyskytují v anoikonymech i oikonymech. V anoikonymech, jejichž vztah k řece *Labi* je přímý, neoznačuje vlastní jméno *Polabí* „krajinu při *Labi*“⁹⁾ nýbrž jednotlivé pozemky nacházející se u této řeky. Anoikononym *Na Polabí* tak kupříkladu patří svahu spadajícímu k *Labi* v katastru města Mělníka, zahradám u Labe v Brandýse nad Labem, lukám nacházejícím se podél Labe v Neratovicích nebo polím a lukám u Labe ve Filířovicích u Dvora Králové nad Labem. Je však třeba uvést, že pomístní jména *Polabí*, *Na Polabí* jsou v řadě případů metaforická: označují velmi úrodné pozemky v lokalitách od Labe značně vzdálených, a to například v Loktuších na Turnovsku, Záboří na Blatensku nebo Křešicích na Úštěcku. S lexikální jednotkou *Podlabí* se v toponymii Čech setkáváme ojediněle, a to pouze v názvu pole *Na Podlabí* v katastru města Mělníka, patřícího patrně pozemku nacházejícímu se pod labskou hrází. Častěji je doložena lexikální jednotka *Zálabí*, která je doložena nejčastěji ve jménech místních částí (jde např. o chalupy v Semonicích na Jaroměřsku ležící „v lukách za Labem“, místní část na pravém labském břehu ve Dvoře Králové nad Labem¹⁰⁾). I zde se však setkáváme s metaforickým užitím: pojmenování *Na Zálabí* patří místní části s paralelním jménem *Na potoce* v Drahobudicích na Kouřimsku.

⁹⁾ Viz Příruční slovník jazyka českého, díl IV, část 1, Praha 1941–1943, s. 588.

¹⁰⁾ A. Profous – J. Svoboda (o. c. v pozn. 2, IV, Praha 1957 s. 716) uvádějí dvě lokality zvané *Zálabí*, též *Zálaby* (z historických dokladů vyplývá, že podoba *Zálabí* je původní), a to bývalou ves, nyní předměstí Kolína a zaniklou ves a tvrz, nyní samotu u Pardubic. Statistický lexikon obcí v Zemi české (Praha 1934, s. 65) zaznamenává navíc osadu *Zálabí*, která je místní částí obce Semonice na Jaroměřsku.

(c) Základem prefixálně-sufixálního tvoření je ve všech případech předložkové spojení *po Labi*, k němuž se připojily formanty *-ina*, *-inka*, *-sko* a *-ský*. Lexikální jednotka *Polabina* se vyskytuje v osmnácti anoikonymech (např. *Polabina*, *Polabiny*, *Horní Polabina*, *Počápecké Polabiny*, *Polabina nad Ptákem*, *Polabiny u salaše*, *V Polabinách*), a to výhradně na Pardubicku a Přeloučsku. V témže regionu je doložena i dvakrát zastoupená lexikální jednotka *Polabinka*¹¹⁾ (v pozemkových jménech *Polabinky* a *V Polabinkách*). Formant *-sko*¹²⁾ je doložen pouze v pomístním jménu *Polabsko* v Káraném u Brandýsa nad Labem, které patří polím a lukám u Labe. S adjektivním sufix *-ský* se setkáváme v anoikonymech *Polabská* (cesta u labského břehu v Trnové na Pardubicku) a *Polabský* (pozemky u Labe v Živanicích na Přeloučsku a v Hrobicích na Pardubicku).

Shrneme-li předložkové prefixy využitě ve všech třech analyzovaných způsobech tvoření, docházíme ke zjištění, že výrazně nejčastější je předložkový prefix *po-*, uplatňující se při čisté prefixaci i prefixálně-konverzním a prefixálně-sufixálním tvoření. Při čisté prefixaci a prefixálně-konverzním tvoření se setkáváme s předložkovým prefixem *pod-*. Předložkový prefix *zá-* je doložen pouze u tvoření prefixálně-konverzního. Jak je vidět, repertoár užitých předložkových prefixů je u sledovaného základu poměrně omezený. Vzhledem k tomu, že sledovaná jména vyjadřují polohu pojmenovaných objektů vzhledem k vodnímu toku, je poněkud překvapivá absence prefixu *nad-* a naopak výskyt prefixu *pod-* (ten lze interpretovat jako vyjádření polohy objektů ležících pod labskou hrází – viz výše).

2. Porovnání s derivačním potenciálem jiných toponymických, zvláště pak hydronymických základů

Pokud se zaměříme na formanty pojící se se základem *lab-* z hlediska jejich spojitelnosti s toponymickými základy obecně, docházíme k závěru, že jsou mezi nimi zastoupeny jak formanty, u kterých je jejich kombinovatelnost s toponymickými bázemi pravidelná, tak formanty, které se (soudě na základě toponymického, zvláště pak anoikonymického materiálu z území Čech) k toponymickým základům zpravidla

¹¹⁾ Je však třeba uvést, že tuto lexikální jednotku lze interpretovat nejen jako vzniklou na základě prefixálně-sufixálního tvoření, ale i jako utvořenou pomocí deminutivního sufixu *-ka* z anoikonymické lexikální jednotky *Polabina*.

¹²⁾ O jeho funkcích v toponymii pojednává nejnověji P. Štěpán, Polyfunkční formant *-sko* v toponymii Čech. In: K. Dudová (ed.), *Varia XXII. Zborník abstraktov z XXII. kolokvia mladých jazykovedcov* (Nitra 5.–7. 12. 2012), Nitra 2014, s. 86–87.

nepřipojují. Do první z uvedených dvou skupin patří formanty *-anda*,¹³⁾ *-ice*,¹⁴⁾ *-ina*,¹⁵⁾ *-ka*¹⁶⁾ a *-ský*.¹⁷⁾ Pouze dva z těchto formantů se pojí i s jinými hydronymickými základy. K toponymickým základům se naopak nepřipojují formanty *-čina*, *-eč* a *-iště*.

Ojedinele se u ostatních hydronymických základů setkáváme s prefixálním a prefixálně-konverzním tvořením;¹⁸⁾ tvoření prefixálně-sufixální u nich doloženo není.

Položme si nyní otázku, jaký je derivační potenciál ostatních českých hydronym. Zaměříme-li se na anoikonyma a oikonyma odvozená od hydronyma *Vltava*, docházíme k překvapivému zjištění, že jejich počet je téměř zanedbatelný. Doloženo je pouze jedno anoikonymum a dvě oikonyma (obsahující touž derivovanou lexikální jednotku) odvozená od tohoto hydronyma, a to *Vltavské louky* (louky při řece Vltavě v Hluboké nad Vltavou)¹⁹⁾ a *Horní a Dolní Vltavice* (viz pozn. 14). Podobně je tomu i u jmen ostatních řek. V případě řady jmen významnějších vodních toků (např. *Ohře*, *Úpa*, *Úhlava* aj. je jejich derivační potenciál v toponymii zcela nulový.

¹³⁾ Obvyklé je u tohoto formantu tvoření z oikonymických základů (např. *Bražanda*, *Zápanda* z místních jmen *Bražec*, *Zápy*), na tvoření z hydronymických základů není k dispozici žádný další doklad. Anoikonymum *Labanda* se však nachází v areálu, který vytvářejí anoikonyma utvořená sufixem *-anda* od toponymických základů; srov. P. Štěpán, o. c. v pozn. 6, s. 211–212.

¹⁴⁾ Tvoření anoikonym tímto sufixem je řídké (např. *Kamberčice* – pozemky nazvané podle polohy směrem k obci *Kamberk*, *Liberčice* – cesta vedoucí do obce *Liberk*. S formantem *-ice* se dále ojedinele setkáváme při tvoření oikonyma od hydronymického základu: obce *Horní a Dolní Vltavice* (německy *Ober-* a *Unter-Moldau*) byly nepochybně nazvány podle polohy u řeky Vltavy. Podle A. Profouse – J. Svobody (o. c. v pozn. 2, IV, Praha 1957, s. 585) „*Vltavice* = malá *Vltava*“. Jak je však patrné, deminutivní funkce tohoto formantu je zde značně oslabena.

¹⁵⁾ Např. *Nechvalina*, *Vesečina* z místních jmen *Nechvalice*, *Vesec* (srov. P. Štěpán, Pomístní jména v Čechách utvořená sufixy *-ina* a *-inka* z propriálních základů, *Acta onomastica* 48, 2007, s. 159–160). Na tvoření od hydronymických základů nejsou žádné další doklady.

¹⁶⁾ Např. *Nebuželka*, *Příbramka*, *Senohrabka* z místních jmen *Nebužely*, *Příbram*, *Senohraby*. Jiné doklady tvoření od hydronym nejsou ani v tomto případě k dispozici.

¹⁷⁾ Doloženo je i tvoření od dalších hydronymických základů; srov. např. adjektiva *vltavský*, *lužnický*, *jizerský* vsykytující se v anoikonymii Čech.

¹⁸⁾ Např. *Zátrotina* (hon za říčkou Trotinou), *Zajezeří* (místní část za potokem zvaným *Jezero*); srov. M. Harvalík, Ke konkurenčním vztahům v českém anoikonymickém systému (na příkladě dvou anoikonymických strukturních modelů). In: L. Olivová-Nezbedová – R. Šrámek – M. Harvalík (eds.), *Onomastické práce IV. Sborník rozprav k sedmdesátým narozeninám univ. prof. PhDr. Ivana Lutterera, CSc.*, Praha 2000, s. 136.

¹⁹⁾ Dále je v materiálu pomístních jmen z území Čech doloženo i pojmenování *Vltavská ochranná hráz* (Hořín na Mělnicku), v tomto případě je však namísto pochybnost, zda jde skutečně o anoikonymum, nebo spíše o popisné apelativní označení dané hráze.

Je tedy vidět, že derivační potenciál hydronym je v toponymii Čech velmi omezený; hydronymum *Labe* mezi nimi z tohoto hlediska představuje výraznou a nápadnou výjimku. Je-li tomu tak, je namístě předpokládat, že značně omezená možnost derivace jmen od jmen ostatních řek musí být kompenzována jiným způsobem tvoření. Tento předpoklad se v anoikonymickém i oikonymickém materiálu potvrzuje: bývalá řečiště a objekty s propriálně pojmenovacím motivem odrážejícím polohu vzhledem k vodnímu toku nesou pojmenování jako *Řečice, Řečín, Řečiny, Řečiště, Řečný, Nadřeky, Poříč, Zářečí, Zářící, Nadřečí, Podřečí, Ouřečina, Podřečiny; Vodice, Vodní, Vodník, Závod, Závodí* apod. Při analýze toponym (především anoikonym) tohoto typu docházíme k pozoruhodnému závěru, že relačním objektem u těchto toponym s apelativním základem označujícím vodní tok nikdy není řeka Labe.

3. Další souvislosti: anoikonyma obsahující nederivované lexikální jednotky hydronymické a apelativní

Odlíšné strukturní vyjádření téhož propriálně pojmenovacího motivu představují předložková pomístní jména typu *U Labe, Nad Vltavou, Za řekou*. Není proto příliš překvapivé, že u pojmenování tohoto typu docházíme k obdobným zjištěním jako u jmen tvořených pomocí předložkových prefixů. Jména obsahující apelativa *řeka* a *voda* se vztahují k celé řadě různých vodních toků, nikdy však k řece Labi, a to a ani tehdy, kdy se to tak na první pohled jeví.

Názorný příklad představují anoikonyma v obci Lounky, ležící přímo u řeky Labe nedaleko Roudnice nad Labem. Pojmenování pole *Za řekou* zdánlivě představuje výjimku potvrzující vyslovené pravidlo, poněvadž jiná „řeka“ než Labe se v obci nenachází. Soupis pomístních jmen pro obec Lounky však uvádí, že „řekou“ je míněn mlýnský náhon.²⁰⁾ Pozoruhodné je i to, že z téže obce je doloženo i pole *U Labe*, nazvané podle polohy u řeky Labe. V anoikonymech, u nichž je relačním objektem jiná řeka než Labe, převládají apelativní označení *řeka* a *voda*, výrazně méně často se v nich setkáváme s konkrétními hydronymy (srov. např. název sadu *Nad Vltavou* ve Větrušicích u Prahy).

S podobným jevem se setkáváme i u dvouslovných anoikonym typu *Malé Labe, Staré Labe, Stará řeka* apod., označujících říční ramena a bývalá koryta řeky. Zatímco ve vztahu k řece Labi vystupuje vždy pouze hydronymum *Labe*, u ostatních řek výrazně převažuje apelativum *řeka* (srov. ale méně časté případy jako *Stará Vltava* – pojmenování starého řečiště a přilehlých lesíků na břehu Vltavy ve Vrbně na Mělnicku).

²⁰⁾ Tento jev není ojedinělý; apelativum *řeka* se v anoikonymech často vztahuje i k potokům a jiným drobnějším přirozeným i uměle vytvořeným vodním tokům (označovat však může kupříkladu i dlouhé rybníky).

4. Závěr

Provedená analýza prokázala specifické postavení hydronyma *Labe* v českém toponymickém systému, zvláště pak při tvoření toponym (především anoikonym) od tohoto základu. Jeho specifičnost vyniká při porovnání s jinými hydronymickými základy: ukazuje se, že derivační potenciál ostatních hydronym z území Čech (včetně názvů důležitějších vodních toků) je v českém toponymickém systému v porovnání s hydronymem *Labe* velmi omezený, často i zcela nulový. Ukazuje se, že nejen při derivaci, ale i při tvoření předložkových a víceslovných toponym, se často uplatňuje hydronymum *Labe* (nezřídka se k němu připojují i formanty, s nimiž se žádná jiná toponyma nepojí), avšak v případě vztahu k ostatním řekám převažuje apelativum *řeka*, případně *voda*. Pozoruhodná je i skutečnost, že tato apelativa (ať už jsou součástí předložkových/víceslovných jmen typu *Stará řeka*, *Za vodou* apod., nebo slouží jako základ pro derivaci toponym jako *Řečiny*, *Závodí*) se nikdy nevztahují k řece *Labi*, která je vždy důsledně označována propriem.

Z výše uvedeného shrnutí vyplývá, že hydronymum *Labe* se v českém toponymickém systému funkčně blíží apelativu. Mezi hlavní příčiny tohoto jevu patří nepochybně mimořádný význam této řeky v porovnání s ostatními vodními toky v Čechách, dále pak také krátkost tohoto hydronyma a výhodný hláskový sklad, který umožňuje (na rozdíl od některých jiných hydronym, např. *Ohře*) mimo jiné i snadnou spojitelnost s odvozovacími formanty. Nabízí se i poněkud odvážná otázka, zda využití hydronyma *Labe* v obdobné funkci, jakou plní v jiných případech apelativa *řeka* nebo *voda*, nemůže souviset se skutečností, že jméno *Labe* bylo prvotně obecným označením vodního toku.²¹⁾ Tuto hypotézu však nemůžeme podpořit přesvědčivými argumenty, a tak nezbývá, než tuto otázku ponechat otevřenou.

stepan@ujc.cas.cz

Oddělení onomastiky

Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i.

Valentinská 1

116 46 Praha 1

²¹⁾ Srov. I. Lutterer – R. Šrámek, *Zeměpisná jména v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, Havlíčkův Brod 1997, s. 149.